

המוסד לביטוח לאומי
מינהל המחקר והתכנון

כנס הרצליה 2007

במושב

עמידת כלכלת ישראל - צמיחה וצמצום עוני

לאה אחדות

העוני בישראל – תמונת המצב ב-2005

שיעורי העוני:

20.6% מהמשפחות (410.7 אלף)

35.2% מהילדים (768.8 אלף)

פער העוני:

33.1% מקו העוני

1,490 ש"ח לחודש בממוצע למשפחה ענייה

המגמות:

התרחבות בממדי העוני מ-2001 עד אמצע 2004

וסימנים להתייצבות מסוימת ב-2005

המאפיינים של המדיניות החברתית-כלכלית: 2002 - 2005

* הקיצוץ בהוצאה הממשלתית על רווחה התמקד בקצבאות, אם כי הוא לא פסח על שירותי הבריאות והחינוך.

* הקיצוץ בלט בקצבאות האוניברסליות, ובייחוד למשפחות עם ילדים.

* הפגיעה בקשישים היתה מצומצמת, באופן יחסי.

* המדיניות הדגישה תמריצים לעבודה, תוך שחיקת המחויבות להבטחת הכנסה מינימלית לקיום.

* הפחתת המיסים היתה מלווה בצמצום הפרוגרסיביות של מערכת המס.

שנות הצמיחה: 2004 - 2006

- התרחבות התעסוקה, עלייה בשכר הריאלי ויציבות ברמת המחירים.

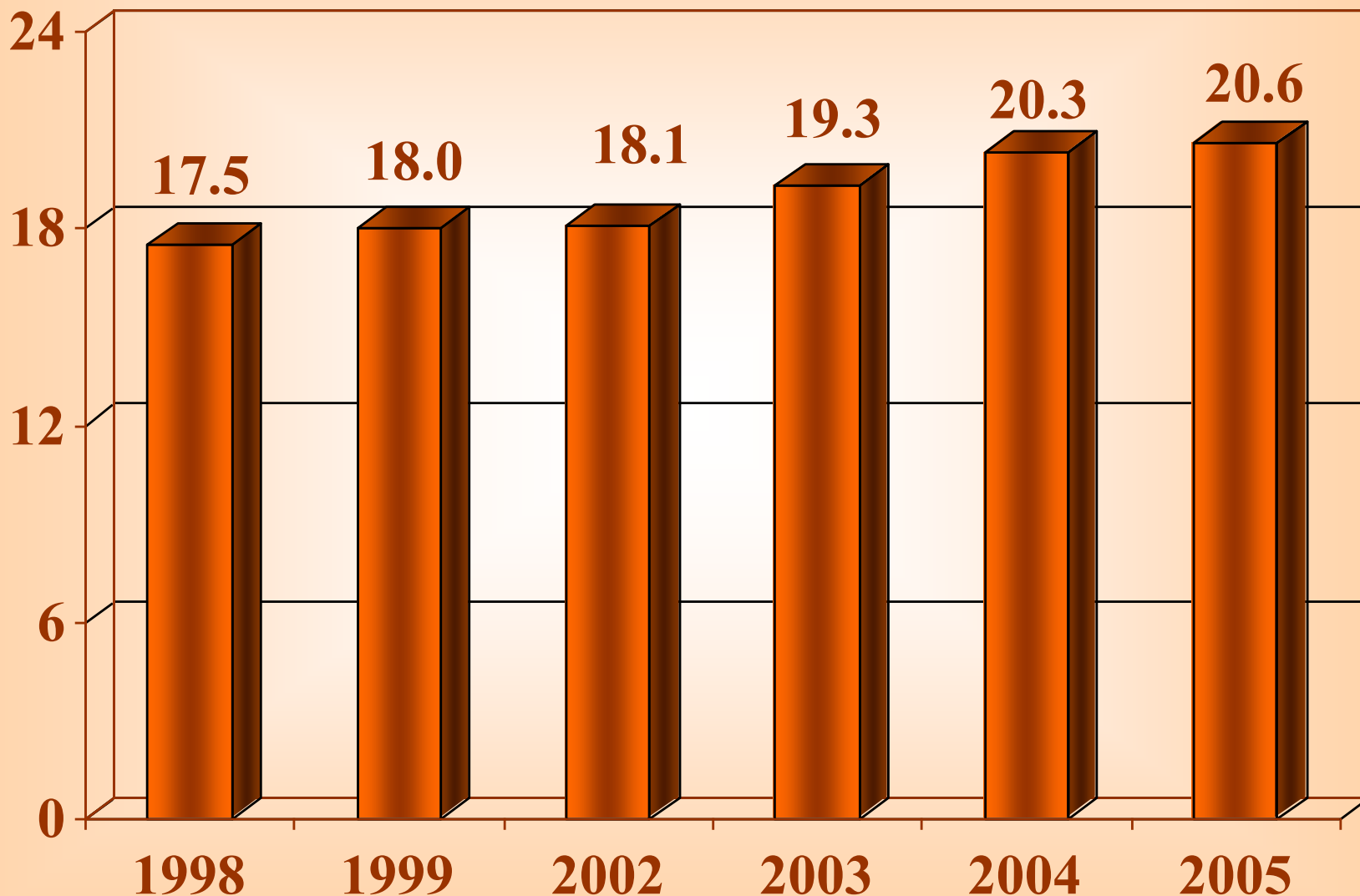
- התרחבות התעסוקה (כ-8%) הקיפה את כל הענפים ובלטו גם ענפים המשלמים שכר נמוך וגם הענפים המתקדמים: מסחר, שירותים אישיים ושירותי אירוח ואוכל - 10% בשנים 2005-2006; בנקאות, שירותים מתקדמים ותעשייה מתקדמת - 9%-12%.

- עליית השכר הריאלי (4%) לא היתה אחידה: בענפים מסורתיים השכר לא עלה או נשחק בכ-1%-2%, ובענפים המתקדמים השכר עלה בשיעור ניכר (בין 7% ל-15%).

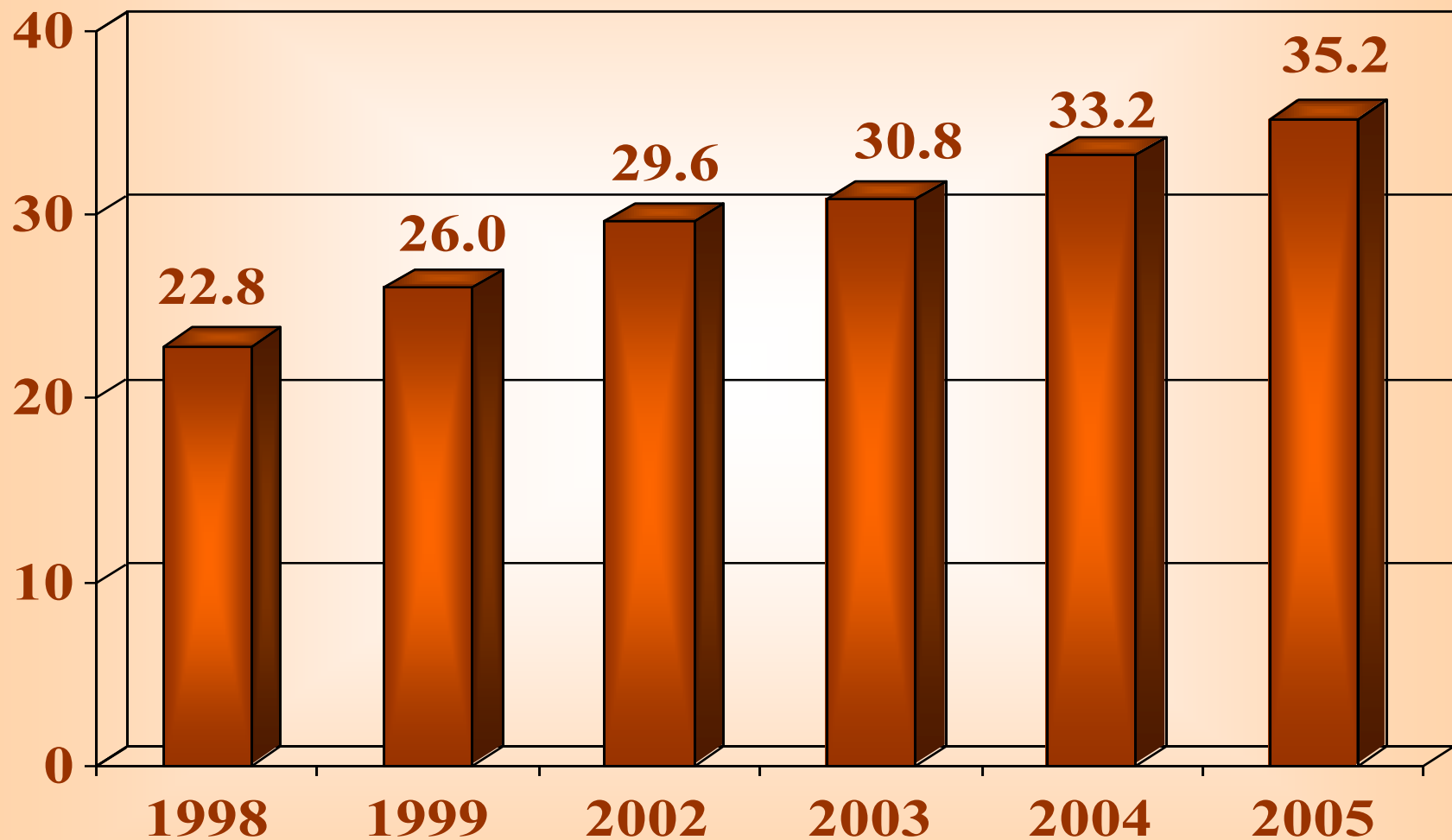
המדיניות החברתית: 2005 - 2006

- ניצנים של תהליך שיקום.
- הגדלת הקצבאות לקשישים בשנים 2005-2006 והגדלת קצבות הילדים למשפחות הקטנות (בלבד) ב-2006.
- הגדלת שכר המינימום.
- הפחתת נטל דמי ביטוח לאומי על שכירים עם שכר נמוך ובינוני.

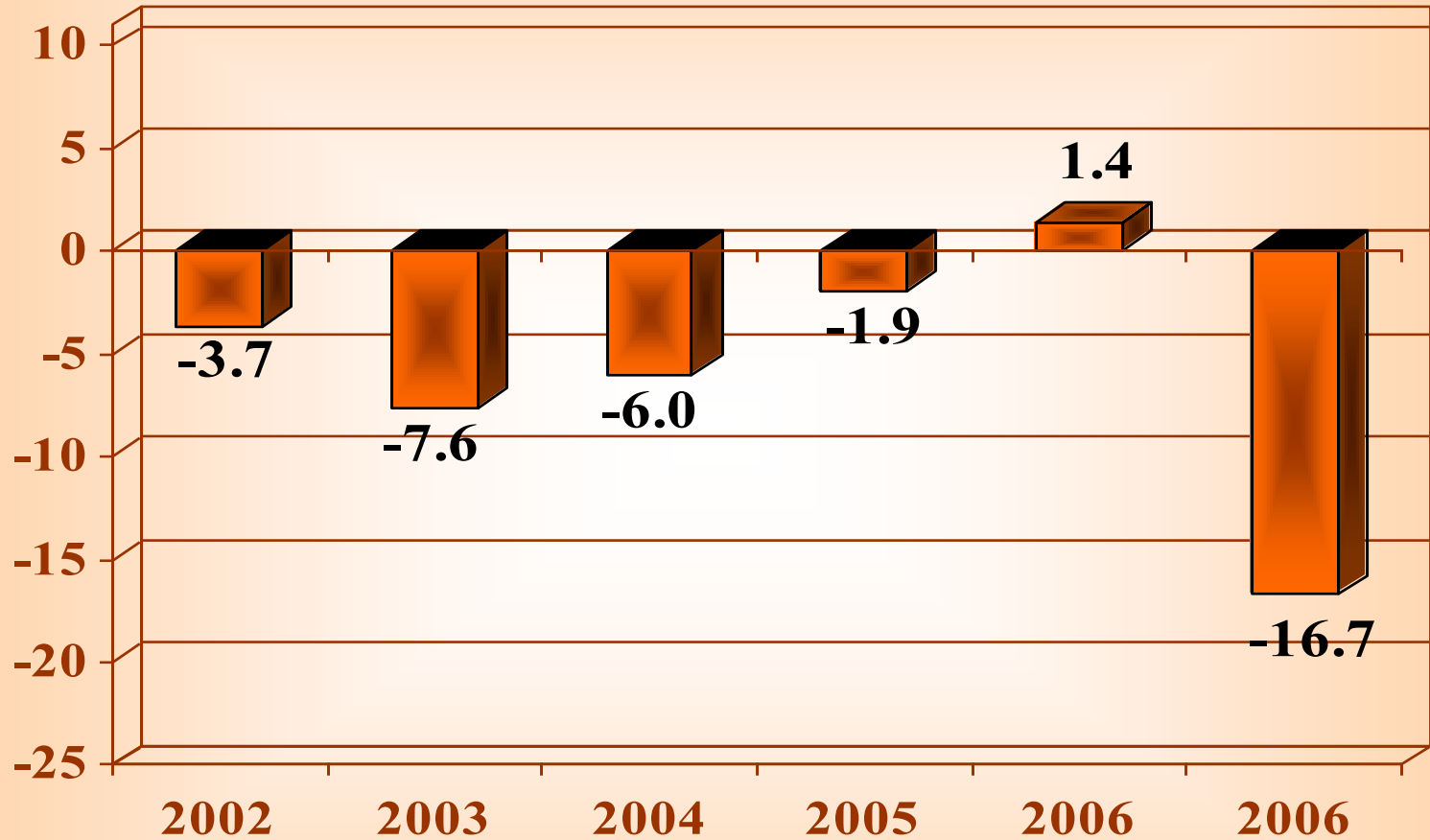
תחולת עוני בקרב משפחות 1998 – 2005 (אחוזים)

תחולת עוני בקרב ילדים 1998 – 2005 (אחוזים)

השינוי הריאלי בהיקף תשלומי הגמלאות* של המוסד לביטוח לאומי לנפש: 2006-2002

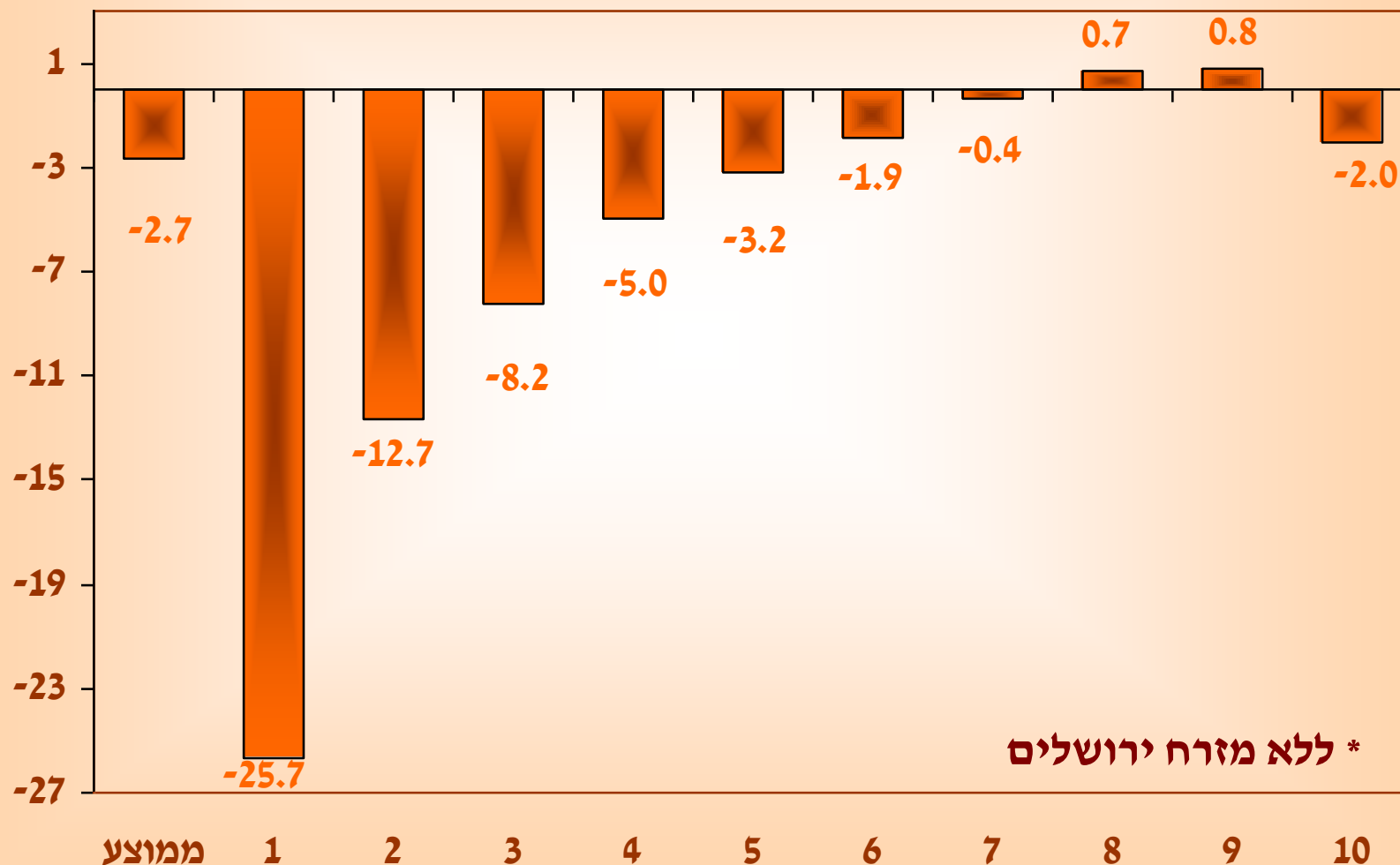
לעומת

2001

* ללא הוצאות מינהל.

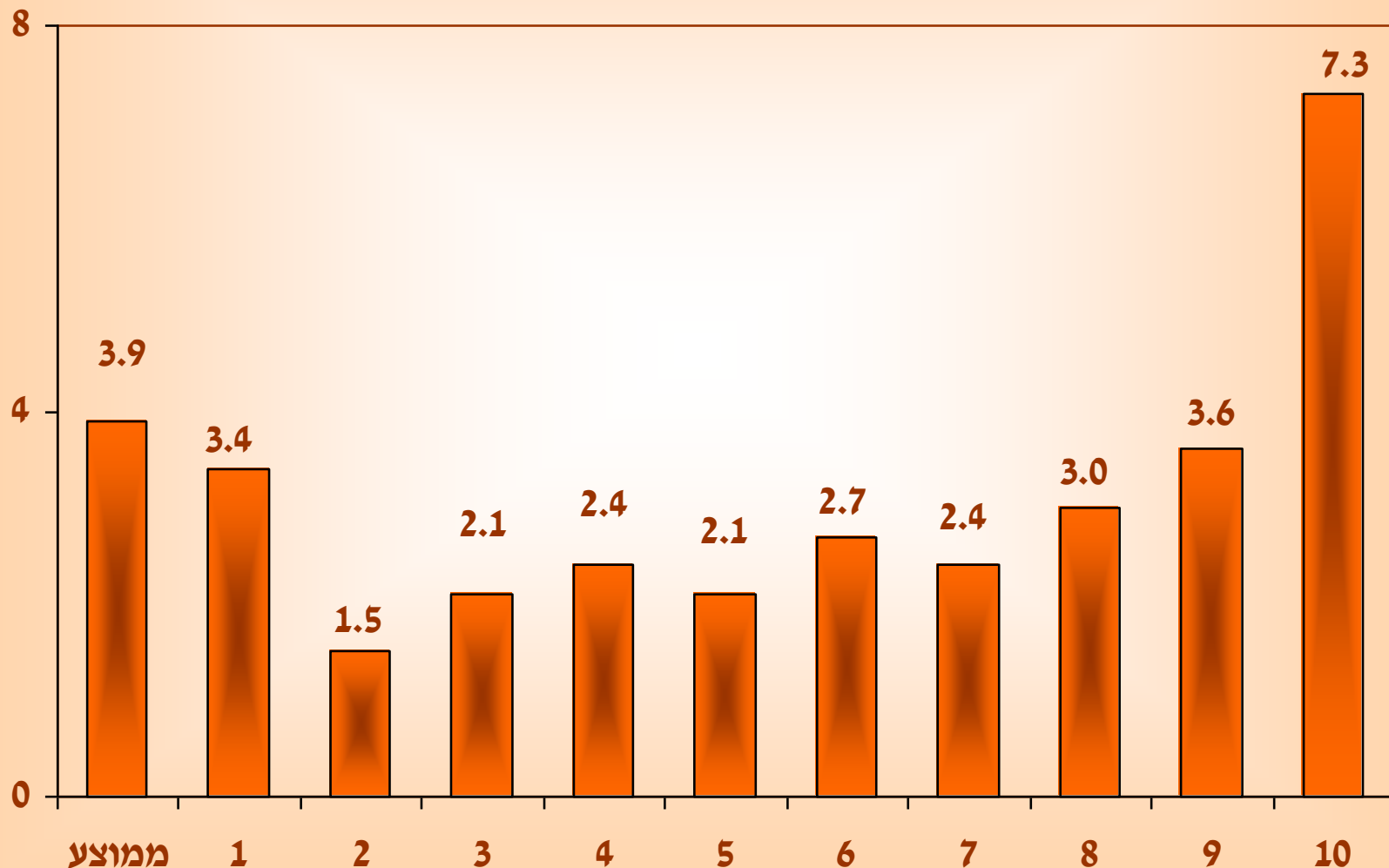

השינוי הריאלי בהכנסה הפנויה לנפש תקנית, לפי עשירונים, 2004 לעומת 2001 (אחוזים)*

* ללא מזרח ירושלים

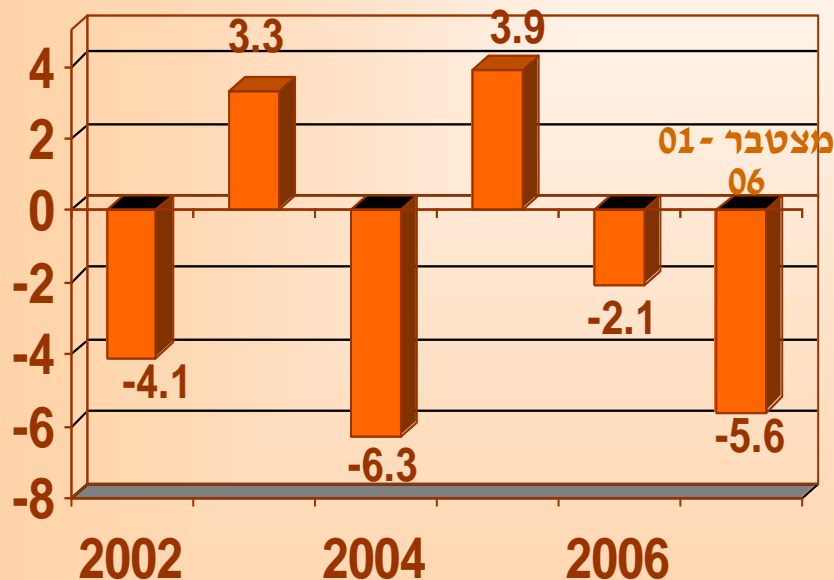
השינוי הריאלי בהכנסה הפנויה לנפש תקנית, לפי עשירונים, 2005 לעומת 2004 (אחוזים)*

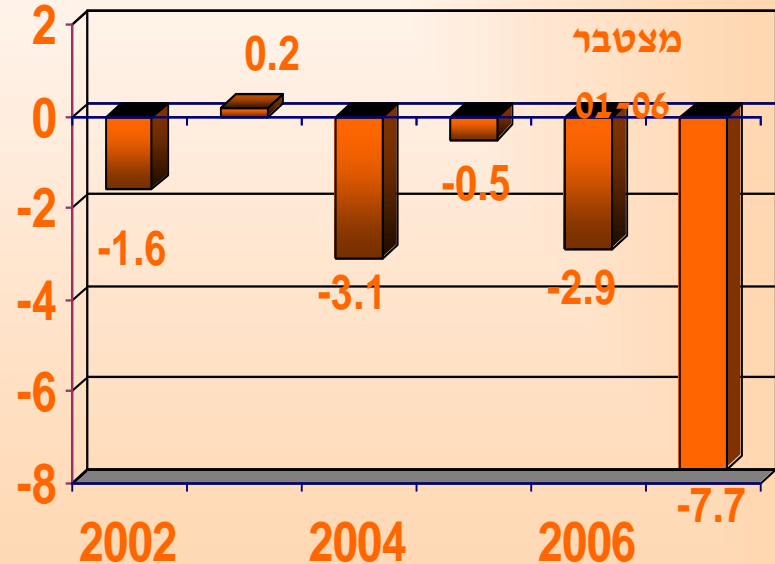
* ללא מזרח ירושלים

השינוי הריאלי* בהוצאה לחינוך ולבריאות במימון ממשלתי, 2001-2006 (אחוזים)

חינוך - הוצאה לתלמיד

בריאות - הוצאה לנפש (קפיטציה)

* מנוכה במדד המחירים של הצריכה הציבורית האזרחית.

מדיניות לצמצום העוני – קווים מנחים

* ריבוי הגורמים לתופעת העוני מחייב תוכנית המשלבת מגוון של התערבויות בתחום שוק העבודה, במערכות הקצבאות והמיסים ובתחום הניידות החברתית.

* יש לגבש תוכנית רב-שנתית המשקפת סדרי עדיפויות ולהתחייב לגיוס המשאבים הנדרשים.

* יש לפתח תוכניות התערבות ממוקדות באוכלוסיות מקופחות, (מגזר ערבי, למשל) ופיתוח מיזמים בקהילה בתחומי התעסוקה והרווחה.

לאילו מטרות נועד מגוון ההתערבויות?

- פיזור המשאבים בין הקבוצות השונות של אוכלוסיית העוני.
- שילוב ראוי בין תמריצים לעבודה לבין הבטחת הכנסת מינימום לקיום.
- תמהיל רצוי בין המרכיבים האוניברסליים של תשלומי העברה לבין המרכיבים הסלקטיביים.
- שילוב רצוי שבין שירותים בעין לקצבאות בכסף.

המדיניות לצמצום העוני בחברה בישראל - המלצות

* חיזוק כוח המשיכה של שוק העבודה עבור בעלי השכלה נמוכה או יכולת השתכרות נמוכה.

* הרחבת רשת הביטחון החברתית.

* הגדלת ההשקעה בחינוך בגיל הרך.

* טיפול ממוקד באוכלוסייה הערבית.

I הגדלת כוח המשיכה של שוק העבודה עבור בעלי השכלה נמוכה

- צמצום מספר העובדים הלא-ישראלים.
- העלאת שיעור המס על העסקתם של עובדים לא-ישראלים.
- הגברת אכיפת חוקי העבודה, לרבות חוק שכר מינימום.
- הורדת הקנס על עבודה במערכת הבטחת הכנסה למשפחות בגיל העבודה.
- "מס הכנסה שלילי" (בראייה של התמיכה במשפחות עם ילדים).
- הרחבת סבסוד העלויות הכרוכות ביציאה לעבודה.

II הרחבת רשת הביטחון החברתית

- * הצמדת הקצבאות להתפתחויות ברמת החיים.
- * חיזוק התמיכה במשפחות עם ילדים.
- * הרחבת ביטוח אבטלה.
- * הגדלת הגמלה להבטחת הכנסה למי שיכולתו להשתכר מוגבלת.
- * הרחבת הכיסוי של פנסיה תעסוקתית, בראייה כוללת של תפקיד הרובד הראשון.
- * הרחבת הזכאות להשלמת הכנסה לקשישים.

עדכון הקצבאות

הנהגת שיטה מעורבת – מחירים ושכר כשלב ראשון בחזרה לעדכון לפי שכר

* עדכון הקצבאות בכל שנה בהתאם לעליית המחירים ובמחצית שיעור העלייה בשכר הריאלי במשק.

* העלייה בשכר תיבדק לעומת השנה האחרונה שבה היה עדכון גם לפי השכר.

* השכר ב-15 השנים האחרונות (לפי חוק) עלה ריאלית ב-1.3% בממוצע לשנה. העלות התקציבית של עדכון במחצית השיעור עומדת על כ-200 מיליוני ₪ בממוצע לשנה.

התמיכה במשפחות עם ילדים

- הגדלת קצבות הילדים האוניברסליות ל-200 ₪ לילד (כ-800 מיליוני ₪).
- "מס הכנסה שלילי" למשפחות עם ילדים (כ-1.5 מיליארד ₪).
- מומלץ שילוב של שני אמצעי המדיניות.

"מס הכנסה שלילי" – הצעת הביטוח הלאומי

* תוכנית למשפחות עם ילדים – בעלות של כ-1.5 מיליארד ₪.

* הזיכוי יינתן לכל אחד מההורים על בסיס שכרו, אך בתנאי שהשכר של שני ההורים אינו עולה על 10,000 ₪.

* שיעור הסבסוד יעלה עם גודל המשפחה.

* 310,600 משפחות יהנו מהתוכנית; הזיכוי המרבי יעמוד על כ-700 ₪ לחודש, והזיכוי הממוצע – על 410 ₪ לחודש.

* הפעלה על ידי מס הכנסה או הביטוח הלאומי.

אומדנים להשפעת צעדי מדיניות התמיכה על העוני במשפחות עם ילדים

תחולת העוני

26.2

מצב קיים

25.3

הגדלת קצבות הילדים

24.4

מס הכנסה שלילי

23.3

שני צעדי המדיניות

III הגדלת ההשקעה בחינוך בגיל הרך

- החלת חוק חינוך חינם לגילאי 3 ו-4 בהדרגה:
תחילה יונהג ביישובים בדירוג חברתי-כלכלי נמוך
ובטווח הארוך באופן אוניברסלי.
- עלות מוערכת כ-1.5 מיליארד ₪.

IV המגזר הערבי – מאבק באפליה ועידוד התעסוקה והשתלבות בעבודה

* תמריצים לאזורי תעשייה (להגביר תחרות מול משגב ובר-לב) שישרתו מספר כפרים ויישובים.

* עידוד עסקים קטנים – הקמת מרכזי טיפוח יזמות (כיום אין תוכנית מובנית למגזר הערבי).

* מט"י תסייע גם להתרחבות של עסקים משפחתיים – (המעסיקים 2-3 עובדים והמהווים נתח לא מבוטל מהפעילות הכלכלית).

המגזר הערבי –

עידוד התעסוקה והשתלבות בעבודה - המשך

* תמריצים לקליטת ערבים אצל מעסיקים יהודים.

* שילוב ערבים משכילים במגזר הציבורי. הסרת חסמים תשפיע גם על המגזר העסקי.

* פיתוח גנים והסדרים לטיפול בילדים קטנים כאמצעי לעידוד נשים להשתלב בעבודה.

* הכשרה מקצועית לבעלי השכלה נמוכה.